

Κείμενο θέσης του WWF Ελλάς επί του εγκεκριμένου Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Ιανουάριος 2009

Στις 5 Δεκεμβρίου δημοσιεύτηκε η ΚΥΑ που εγκρίνει το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, ΦΕΚ Β'2464/3.12.2008) το οποίο επιδιώκει να θέσει τις βάσεις για την χωροθέτηση και εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στην χώρα. Αναμφισβήτητα, η προώθηση των ΑΠΕ θεωρείται ένας από τους βασικούς πυλώνες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ως εκ τούτου, η έκδοση του εν λόγω χωροταξικού πλαισίου αποτελεί μία ιδιαίτερως θετική εξέλιξη για την Ελλάδα, καθώς είναι η πρώτη φορά που η χώρα αποκτά ένα χωροταξικό πλαίσιο που σκοπό έχει την ανάπτυξή τους.

Ωστόσο, το WWF Ελλάς εξακολουθεί να ανησυχεί για την αποτελεσματικότητα και τη λειτουργικότητα του ειδικού χωροταξικού πλαισίου ως προς την προώθηση των ΑΠΕ, αλλά και την επίτευξη άλλων στόχων για την προστασία του περιβάλλοντος. Γι' αυτό το λόγο, θεωρούμε απαραίτητη τη διατύπωση ορισμένων ενστάσεων που αφορούν τόσο σε θεμελιώδη ζητήματα, όσο και σε πρακτικά προβλήματα εφαρμογής που παραμένουν στο τελικό κείμενο και τα οποία χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι το WWF Ελλάς είχε καταθέσει, στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, προτάσεις βελτίωσης του προσχεδίου της ΚΥΑ, και είχε καταθέσει σχετικές παρεμβάσεις, οι βασικότερες από τις οποίες, όμως, δεν έγιναν αποδεκτές.

Ξεκινώντας πρέπει να αναφέρουμε ότι το εγκεκριμένο ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ δίνει περισσότερο βάρος, συγκριτικά με τις υπόλοιπες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στην αιολική ενέργεια, καθώς ορίζονται με λεπτομέρεια περιοχές προτεραιότητας, περιοχές αποκλεισμού, ζώνες ασυμβατότητας και ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών πάρκων. Παρόλα αυτά, και σε αυτή την περίπτωση παραμένουν αδιευκρίνιστες καθοριστικές παράμετροι. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι παρά την πρόβλεψη της υποχρέωσης ολοκλήρωσης ορνιθολογικής μελέτης για την χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) βάσει της Οδηγίας για τα πουλιά (79/409/ΕΟΚ), δεν θεσμοθετούνται συγκεκριμένες προδιαγραφές για την εκπόνηση των μελετών αυτών. Τέτοιου είδους ασάφειες μπορεί να δημιουργήσουν περαιτέρω προβλήματα και καθυστερήσεις στην εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ.

Οι όποιες παράμετροι παρατίθενται για τις υπόλοιπες πηγές ενέργειας, είναι ακόμα λιγότερο σαφείς και χρήζουν περαιτέρω διευκρίνησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι η έννοια της φέρουσας ικανότητας προσδιορίζεται και ποσοτικοποιείται μόνο όσο αφορά τις αιολικές εγκαταστάσεις (υπολογισμένες σε τυπικές ανεμογεννήτριες). Για τις υπόλοιπες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (π.χ. φ/β, βιομάζα) δεν καθορίζεται η φέρουσα ικανότητα, ενώ ειδικά για τα μικρά υδροηλεκτρικά αναφέρονται μόνο κάποια κριτήρια για την εκτίμησή της. Σε αυτά τα κριτήρια ωστόσο δεν ορίζεται ρητά ότι οι όποιες επεμβάσεις πρέπει να συνάδουν με τις διατάξεις της Οδηγίας πλαίσιο για το νερό (2000/60/ΕΚ και ν.3199/2003). Παρόλο που η εφαρμογή της Οδηγίας πλαίσιο για το νερό αναφέρεται ως στόχος στο κείμενο του ειδικού χωροταξικού για τις ΑΠΕ, τα κριτήρια για την χωροθέτηση μικρών υδροηλεκτρικών έργων, την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας, και της οικολογικής παροχής κ.ο.κ. εξετάζονται μόνο σε επίπεδο υδατορεύματος και όχι σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού ή/και υδατικού διαμερίσματος και βάσει των σχετικών σχεδίων διαχείρισης, όπως ορίζει η εν λόγω Οδηγία. Η έλλειψη διευκρινίσεων για αυτά τα ουσιαστά ζητήματα θα προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στην εφαρμογή του νέου χωροταξικού πλαισίου και θα οδηγήσει σε καθυστέρηση στην υλοποίηση σχετικών έργων ΑΠΕ.

Επιπλέον, το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ ορίζει κάποιες περιοχές στις οποίες αποκλείεται η χωροθέτηση εγκαταστάσεων ΑΠΕ. Η πρόβλεψη για την ύπαρξη περιοχών αποκλεισμού είναι ουσιαστική και απαραίτητη. Γι' αυτό εξάλλου κρίνεται ως πολύ θετικό ότι οι υγρότοποι Ραμσάρ συμπεριλήφθηκαν ως περιοχές αποκλεισμού στο ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, ενώ απουσιάζει σχετική διάταξη που να ορίζει ως ζώνη αποκλεισμού τα Εθνικά Πάρκα εκείνα στα οποία η εγκατάσταση αιολικών δεν προβλέπεται ρητά στις ΚΥΑ ίδρυσής τους, καθώς και σε όποια δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα οι σχετικές ΚΥΑ και μέχρι την έγκρισή τους.

Αντίθετα, δεν είναι ξεκάθαρο γιατί ενώ στις αγροτικές περιοχές υψηλής παραγωγικότητας δεν αποκλείονται πλέον οι εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, εξακολουθεί να μην επιτρέπεται η χωροθέτηση έργων ηλιακής ενέργειας. Παρομοίως, οι λατομικές, μεταλλευτικές και εξορυκτικές περιοχές δεν θα πρέπει να θεωρούνται εξ' ορισμού ζώνες αποκλεισμού. Ο εκ των προτέρων αποκλεισμός των περιοχών αυτών, χωρίς την εκπόνηση ειδικών περιβαλλοντικών και ορνιθολογικών μελετών και μελετών ασφαλείας που να τεκμηριώνουν αυτή την ανάγκη, έτσι όπως παρουσιάζεται στο κείμενο του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, φαίνεται ως αυθαίρετος.

Αντίστοιχα, μας προβληματίζει ο ασφυκτικός περιορισμός των δυνατοτήτων διεξόδου των ΑΠΕ στις νησιωτικές περιοχές λόγω του αποκλεισμού εγκατάστασης αιολικών σε ατύπως διαμορφωμένες τουριστικές και οικιστικές περιοχές και της ελαχιστοποίησης του ποσοστού κάλυψης εδαφών σε επίπεδο πρωτοβάθμιου ΟΤΑ στο 4%. Προβλέποντας την ύπαρξη αντιδράσεων στην τροποποίηση αυτών των δύο περιορισμών, κρίνουμε σκόπιμο α) να εκπονηθεί άμεσα έρευνα κοινής γνώμης μεταξύ κατοίκων και επισκεπτών των νησιών για την αποδοχή έργων ΑΠΕ, β) να αποτυπωθούν σε ειδική μελέτη -εντός εξαμήνου- οι θέσεις που δύναται να χωροθετηθούν έργα ΑΠΕ σε επιλεγμένα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου και στην Κρήτη. Επιδίωξη μας εξάλλου είναι ο ορθός χωρικός προσδιορισμός τόσο των έργων ΑΠΕ όσο και των περιοχών αποκλεισμού.

Εξίσου προβληματικός είναι ο περιορισμός σε πολύ συγκεκριμένες θέσεις της δυνατότητας χωροθέτησης και εγκατάστασης ΑΠΕ στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως την Αττική, που είναι κατ' εξοχήν περιοχές μεγάλης ενεργειακής κατανάλωσης και περιβαλλοντικής φόρτισης. Η ύπαρξη αυτής της διάταξης παράλληλα περιορίζει και οποιαδήποτε άλλη δυνατότητα εκμετάλλευσης των ΑΠΕ στον αστικό χώρο (π.χ. μικρής κλίμακας, στον οικιακό τομέα, κ.ο.κ.), που μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της χώρας.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει για την ειδική περίπτωση της Θράκης, μεγάλο τμήμα της οποίας έχει προταθεί ως περιοχή αιολικής προτεραιότητας, παρόλο που στην ίδια περιοχή έχουν θεσμοθετηθεί δύο Εθνικά Πάρκα και είναι έντονη η παρουσία σπάνιων ειδών ορνιθοπανίδας. Είναι επιβεβλημένο να προβλεφθούν ειδικοί κανόνες για την χωροθέτηση των αιολικών πάρκων στη περιοχή, ώστε να προληφθούν και να αντιμετωπιστούν οι πιθανές επιπτώσεις από την εγκατάσταση και λειτουργία τους στην ορνιθοπανίδα. Η πρόβλεψη αυτή είναι ακόμα περισσότερο επιβεβλημένη εφόσον στο ΕΠΧΣΑΑ - ΑΠΕ δεν τίθενται ξεκάθαρες ελάχιστες αποστάσεις από τις ζώνες αποκλεισμού, αλλά αφήνονται στις προβλέψεις της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων της κάθε επένδυσης.

Χωροθέτηση αιολικών πάρκων στην Θράκη

Μεγάλο τμήμα της Θράκης έχει προταθεί ως ΠΑΠ1. Στην ίδια περιοχή είναι έντονη η παρουσία σπάνιων πουλιών, ενδεικτικά έχουν παρατηρηθεί 36 από τα 38 είδη ημερόβιων αρπακτικών, τρία από τα τέσσερα ευρωπαϊκά είδη γυπών (μαυρόγυπας, ασπροπάρης και όρνιο) εκ των οποίων τα δύο πρώτα είναι παγκόσμια απειλούμενα. Στην περιοχή υπάρχουν δύο Εθνικά Πάρκα των οποίων το προστατευτέο αντικείμενο είναι η ορνιθοπανίδα. Ωστόσο, σε λιγότερο από το 50% του Εθνικού Πάρκου του Δέλτα Έβρου και από το 20% της έκτασης του Εθνικού Πάρκου Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου, αποκλείεται η εγκατάσταση αιολικών πάρκων. Να σημειωθεί ότι, από όσο γνωρίζουμε, σε καμία άλλη από τις λίγες περιοχές της Ευρώπης όπου υπάρχουν τόσο σημαντικοί πληθυσμοί

διαφορετικών ειδών αρπακτικών πουλιών δεν έχει υπάρξει παρόμοια συγκέντρωση και πυκνότητα αιολικών πάρκων.

Τονίζοντας τη μοναδικότητα της περιοχής λόγω της ορνιθοπανίδας που φιλοξενεί και βάσει της πολύχρονης γνώσης και επιστημονικής παρουσίας του στην περιοχή της Θράκης, το WWF Ελλάς επεξεργάστηκε πρόταση με την οποία οριοθετεί θέσεις και περιοχές εντός της ΠΑΠ 1 και περιφερειακά αυτής που χρήζουν ειδικών προϋποθέσεων για τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων. Συγκεκριμένα, η πρόταση ορίζει:

- **Ζώνες αποκλεισμού:** περιοχές όπου θα πρέπει να αποκλεισθεί η εγκατάσταση αιολικών πάρκων, στις οποίες περιλαμβάνονται τα δύο εθνικά πάρκα (Δαδιάς-Σουφλίου-Λευκίμης και Δέλτα Έβρου), το Δάσος Λουτρού, η αποικία όρνιου στο νότιο Έβρο, και περιοχές φωλιάς και άμεσης χρήσης από τα επικρατειακά είδη αρπακτικών πουλιών.
- **Ζώνες αυξημένης προστασίας:** περιοχές όπου μπορεί να επιτρέπεται η χωροθέτηση αιολικών πάρκων με βάση συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Παράλληλα, διατυπώνει ορθές και διεθνώς αναγνωρισμένες πρακτικές χωροθέτησης αιολικών πάρκων και των συνοδών υποδομών τους, ώστε να επιτευχθεί χωρική συνέχεια, συνδεσιμότητα και συνοχή επιμέρους ενδiciaτημάτων που είναι σημαντικά για την αναπαραγωγή και επιβίωση των ειδών αυτών.

Η παραπάνω πρόταση δεν ενσωματώθηκε στις διατάξεις του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, ωστόσο θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της εφαρμογής του.

Σημείωση: Δείτε την «Πρόταση για την ορθή χωροθέτηση αιολικών πάρκων στην Θράκη» του WWF Ελλάς στην ιστοσελίδα:

http://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=770&Itemid=372

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρόλο που η έγκριση του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ τελικά ακολούθησε την ψήφιση του γενικού χωροταξικού, δεν υπάρχει προς το παρόν πρόβλεψη εναρμόνισης του με το γενικό χωροταξικό, ενώ η σύνδεση μεταξύ των επιμέρους ειδικών χωροταξικών πλαισίων (βιομηχανίας, τουρισμού, κτλ.) που είναι υπό εκπόνηση δεν είναι ευκρινής. Επίσης, εξακολουθεί να απουσιάζει ο μηχανισμός με τον οποίο θα εξασφαλιστεί η εναρμόνιση τους. Άμεση εναρμόνιση χρειάζεται και με τα ήδη εγκεκριμένα περιφερειακά χωροταξικά πλαίσια, η οποία κατ' αρχήν προβλέπεται από το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, όμως, αν δεν γίνει έγκαιρα, είναι πολύ πιθανόν να υπάρξουν καθυστερήσεις στην εφαρμογή του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ.

Το Χωροταξικό των ΑΠΕ δεν αρκεί για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής

Θεωρούμε, όπως προαναφέρθηκε, σημαντική εξέλιξη για την χώρα την κατάρτιση και έγκριση του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι από μόνο του το ΕΠΧΣΑΑ δεν αρκεί για την ανάπτυξη των ΑΠΕ και την εκπλήρωση των περιβαλλοντικών στόχων που αφορούν στην αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Η μέγιστη εξάπλωση των ΑΠΕ, που είναι και ο βασικός στόχος, προϋποθέτει α) καλύτερα δίκτυα, β) αποθήκευση ενέργειας (υβριδικά, ηλιακά θερμικά), γ) ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για την κάλυψη φορτίων βάσης δηλ. γεωθερμία, βιομάζα, δ) λελογισμένη επέκταση μονάδων παραγωγής ενέργειας που «συνεργάζονται» καλύτερα με τις ΑΠΕ όπως είναι οι μονάδες φυσικού αερίου, ε) μείωση των αναγκών σε φορτία βάσης, μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας. Η εκπλήρωση αυτών των προϋποθέσεων απαιτεί τη λήψη επιπρόσθετων μέτρων τα οποία προφανώς δεν μπορούν να ενταχθούν στις διατάξεις του ειδικού χωροταξικού, αλλά στο πλαίσιο μίας ευρύτερης περιβαλλοντικής, ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής.

Επιπλέον, είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι ότι οι λίγοι περιβαλλοντικοί περιορισμοί, όπου και όποτε υπάρξουν, δεν αποτελούν πρόβλημα στην επίτευξη του στόχου διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργ-

γειακό μίγμα. Αντίθετα, παρατηρούμε με έκδηλη ανησυχία, κάποια πολύ πιο ανησυχητικά φαινόμενα κωλυσιεργίας, όπως είναι η «εμπορευματοποίηση» των αδειών παραγωγής και το γραφειοκρατικό τέλμα στις διαδικασίες αδειοδότησης. Για την προώθηση των ΑΠΕ, το WWF Ελλάς πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός «one stop shop» που θα απλουστεύει τις διαδικασίες και θα εξετάζει πλήρως την περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα των επενδύσεων σε ΑΠΕ. Ο νέος μηχανισμός θα πρέπει να στελεχωθεί με κατάλληλο προσωπικό από τα συναρμόδια Υπουργεία ώστε να μπορέσει να συμβάλει σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο θα ήταν θεμιτό να υπάρχει η δυνατότητα για μεγαλύτερη συμμετοχή των ΟΤΑ στις επενδύσεις έργων ΑΠΕ, ώστε τα έσοδα που θα προκύπτουν να επανεπενδύονται σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά έργα κοινής ωφελείας, ιδίως προς ανακούφιση των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων και να μην περιορίζεται μόνο στην είσπραξη αντισταθμιστικών οφελών.

Πρέπει, επίσης, να καταστεί σαφές ότι η εξοικονόμηση ενέργειας αποτελεί μέγιστη προτεραιότητα για την προστασία του κλίματος, συμβάλλοντας στην επίτευξη όχι μόνο των κλιματικών αλλά και άλλων περιβαλλοντικών στόχων και δεσμεύσεων που άπτονται της ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων. Σε εμπειριστατωμένη επιστημονική έκθεση, που έδωσε πρόσφατα στη δημοσιότητα το WWF Ελλάς με τίτλο «Λύσεις για την κλιματική αλλαγή: όραμα βιωσιμότητας για την Ελλάδα του 2050», η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να μειώσει τις εκπομπές της ως το 2050 κατά 67% σε σχέση με το έτος βάσης 1990. Τα μέτρα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας να ευθύνονται για το 54% της μείωσης των εκπομπών. Λαμβάνοντας υπόψη, την αδιάφευκτη κατασπατάληση ενέργειας στη χώρα μας, αλλά και τις μεγάλες δυνατότητες παρεμβάσεων σε αυτό τον τομέα, προτείνεται η κατεύθυνση σημαντικού μεριδίου πόρων του ΕΣΠΑ και άλλων εθνικών πόρων προς δράσεις εξοικονόμησης και βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας.

Κλείνοντας, καθώς το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ αποτελεί ένα σημαντικό νέο εργαλείο πολιτικής για την Ελλάδα θεωρούμε απαραίτητη την παρακολούθηση της εφαρμογής του ώστε να καταστούν δυνατές οι όποιες άμεσες επεμβάσεις απαιτηθούν, στο πλαίσιο των παρατηρήσεων που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο θέσης αλλά και να προκύψουν τα απαραίτητα στοιχεία ώστε να εκπονηθεί η προβλεπόμενη από το ν.2742/1999 αξιολόγηση (άρθρο 7). Θεωρούμε απαραίτητο η αξιολόγηση να λάβει υπόψη την εμπειρία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στην εφαρμογή του χωροταξικού πλαισίου και τα συμπεράσματά της να προκύψουν σε συνέχεια ανοιχτής και συμμετοχικής διαβούλευσης. Η δρομολόγηση μίας συστηματικής παρακολούθησης από την αρχή της εφαρμογής του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ θα συμβάλει ουσιαστικά ώστε η προβλεπόμενη διαδικασία αναθεώρησης του ειδικού χωροταξικού πλαισίου σε πέντε έτη να αποφέρει αποτελεσματική στήριξη στην προώθηση των ΑΠΕ.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Ντόρα Πετρούλα, Συνεργάτης στην εκστρατεία για τη κλιματική αλλαγή, d.petroula@wwf.gr
Ιόλη Χριστοπούλου, Υπεύθυνη πολιτικής για το φυσικό περιβάλλον, i.christopoulou@wwf.gr